

se je temno zavedala, da zastonj daje, da ne priteče nikoli do tistega svetlega sveta, o katerem je sanjala nekdanj. Ta družina je imela le mater; ko je odhajal v svet njen neokretni mož, smilil se ji je, ker je vedela, da se nikoli več ne vrne. In sedaj se pričinja tretja postaja tega strašnega križevega pota. Otroci so rasli, mati pa jih je gojila s srčno krvjo, ali slutila je s temno zavestjo, da tudi ti ne dotečejo sreče, ako bi tekli do konca sveta, saj so bili njeni in Mihovega, a bolj njegovi nego njeni; od nje so imeli le mehko, po ljubezni hrepeneče srce. »Vsi drug za drugim so odhajali, vsak si je odrezal košček njenega srca; in vračali so se bolni in ubogi, legli so in so umrli. Kri je izpilo iz njenih rok, luč je izpilo iz njenih oči, srce ji je razsekalo, da je bila ena sama velika rana.« (163). Šla sta sinova, šla je hči. Sinova sta posnemala očeta, hči pa je doživela to, o čemer je mati nekdanj sanjala in je bila tako razočarana. Kakor da bi bili ti otroci odtiski staršev! Ponesrečeni študent Lojze se zadnji vrne in prinaša s seboj cinični uk, s katerim ga je bilo življenje popolnoma sprijaznilo, da je v svetu vse pravično urejeno. »Nikoli še ni rodil osat zlahtnega sadu; raste samo zategadelj, da ga populijo osli.« (158). Naravnost pretresljiv je prizor ob materini smrtni postelji, ko se vrne Lojze in spozna mati, da je prišel tudi on domov umirat. Čitatelju se zdi, kakor bi šel od neba do zemlje strašen disakord, kateremu sledi grobna tišina. — Tako konča ta pretresljiva tragedija ene družine tam na klanecu; recimo tako, ne verujmo, da umremo tako vsi — klančarji, to je prestrašna misel. Glej! »V trgu se prižigajo luči . . . Tam doli se je zasvetilo, majhna, rdeča luč je trepetala, rasla je in plapolajoča rdeča iskra se je izpremenila v mirno, jasno belo svetlobo.« (163. 164.) To je učiteljevo okno. Ali je ta skromni, pošteno misleči učitelj, ki noče reševati sam vsega naroda, ampak le en del njega, ki se ne baha kot reformator, ampak hoče hoditi po ravnih cestah, delati pot spoznanju, sporazumenju in samozavesti, ali je ta človek mož prihodnosti? Lojze se mu v začetku smeje v obraz radi njegovih namenov, učitelj pa je miren, ker ve, kaj hoče in more. In vendar spozna oni izgubljeni človek ravno po učiteljevih besedah, da je prišel po lastni krivdi med obsojence, da se je sam obsodil »v tistem trenutku, ko se je domislil prvokrat, da je osojen in so mu omahnile roke in mu je omahnilo srce.« (158.) Pač, iz daljave slišimo nekako podkupljivo godbo, a je še ne razločimo dobro; na vzhodnem nebu se menda hoče zoriti, a svetli pas je še ozek in medel. V srce se nam selijo nejasni upi, ki so še slabi, ali od nas je odvisno, če vzkipe in nas potegnejo za seboj za krepkim delom. Cankar ni še povedal zadnje besede, vendar pa nam je rekel še dve možati slovenski, za kateri smo mu od srca hvaležni.

Dr. Iv. Merhar.

Janeza Trdine zbrani spisi. I. knjiga. Bahovi huzarji in Iliri. V Ljubljani 1903. Založil L. Schwentner. Cena K 3, po pošti K 3.20. Trdinovih zbranih spisov smo že vsi nestrjno pričakovali. Natančnejšo oceno knjige prinesemo pozneje.

Zofka Kveder. Iz naših krajev. V Ljubljani 1903. Založil Lavoslav Schwentner. Cena K 2.50, po pošti K 2.60. O tej lepi knjigi plodovite naše pisateljice izpregovorimo prihodnjič.

»Slovenska Šolska Matica«. Realna knjižnica, I. del. Zgodovinska učna snov za ljudske šole, 2. snopič. V Ljubljani 1903. Poleg zgoraj navedenih naslovov nam pojasnjujeta še dva druga, da naj služi pričujoča knjiga ljudsko-